

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. XIV. Alia D. Thomæ testimonia exponuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

19. Sed hæc, ut dixi, nullius sunt roboris. Ad primum enim facile respondetur, quod licet motio prædeterminans ejus sit conditionis & naturæ, ut eâ positâ necessariò seu infallibiliter sequatur effectus, tam in causis liberis, quàm in naturalibus, diverfimodè tamen; nam ita causas necessarias ad unum per modum naturæ movere & applicat, ut nullam in eis relinquat potentiam ad oppositum, quia hoc ita exigit illarum natura; unde eâ positâ effectus sequitur necessariò, necessitate absoluta, quæ omnem libertatem & contingentiam tollit: causas verò liberas ita ad agendum impellit, ut tamen in eis relinquat potentiam ad oppositum, quia natura & conditio causæ liberæ hoc exposcit; quare eâ positâ effectus sequitur necessariò necessitate tantùm infallibilitatis, quæ libertati & contingentie non præjudicat. Unde D. Thomas qu. 22. de veritate art. 5. ad 3. sic ait: *Quamvis non esse effectus divine voluntatis non possit simul stare cum divina voluntate, tamen potentia deficiendi effectum divine voluntatis, simul stat cum divina voluntate.* Et in 1. ad Annibaldum dist. 47. qu. unica art. 4. ad 2. *Quamvis contrarium ejus quod est volitum à Deo, non possit stare cum voluntate divina; possibilitas tamen ad contrarium potest stare cum ea, propter contingentiam causæ mediæ; & hoc sufficit ad hoc ut effectus sit contingens, & non necessarius.*

132. Ex hoc patet solutio ad secundum, & discrimen inter creaturas rationales & irracionales: nam creaturæ rationales & liberæ, sub motione prædeterminante retinent potentiam ad oppositum; subindeque dominium actuale in proprium actum, quem ita eliciunt, ut possint non clicere, vel ab illo cessare, potentia antecedenti, & in sensu diviso; non verò creaturæ irracionales & necessariæ: quando enim ignis v. g. movetur ad calefaciendum, vel sol ad illuminandum, ita ad hunc actum applicatur, ut sub motione divina non retineat potentiam, etiam antecedentem, seu in sensu diviso, ad negationem ejus, vel ad actum oppositum. Dixi, sub motione divina, quia posse non agere in sensu diviso, non est posse non operari, divisa, semotà, & veluti excusà motione prædeterminante (ut perperam supponit Adversarius toto illo opusculo) sed sub ipsa motione retinere potentiam ad non agendum, vel ad agendum oppositum, ut alibi fuisè exposuimus.

In tract. de præd. dist. 11. dist. 6. art. 4.

133. Ad tertium respondeo, quod quando S. Thomas docet futura contingentia non posse certò cognosci in suis causis, loquitur de causis secundum se consideratis, & prout abstrahunt à divino decreto prædeterminante (sic enim non possunt esse medium ducens ad certam & infallibilem futurorum contingentium notitiam, ut contra Molinam ostendimus in tractatu de scientia Dei) non verò de causis secundis, prout subsunt divinæ motioni & prædeterminationi, seu quatenus efficaci divinæ voluntatis decreto subordinantur; sic enim habent rationem mediæ, in quo Deus futura contingentia certò & infallibiliter cognoscit, ut docet D. Thomas 1. contra gent. cap. 67. ratione 3.

Dist. 4. art. 3. §. 4.

134. Nec obstat quod idem S. Doctor variis in locis recurat ad præsentiam futurorum contingentium in æternitate: Tum quia talis præsentia prioritate naturæ supponit decretum prædeterminans voluntatis divinæ, quo hujusmodi futura referuntur ad statum mære pos-

Tom. III.

A sibilitatis ad statum determinatæ & infallibilis futuritionis, ac in eo tanquam in ratione à priori & causa virtuali fundatur: Tum etiam, quia per hoc intendit declarare, scientiam Dei, respectu futurorum contingentium, non esse abstractivam, & simplicis intelligentiæ (qualis est cognitio Prophetarum) sed intuitivam & visionis, qualis est cognitio rei præsentis. Vel etiam vult significare, quod scientia Dei respectu futurorum contingentium, est certa & infallibilis omnibus modis, & non habet solum certitudinem & infallibilitatem ex parte mediæ in quo fundatur (decreti scilicet prædeterminantis) sed etiam ex parte objecti quod contemplatur, quod quando cognoscitur ut præsens in æternitate, ratione talis præsentialitatis, habet quemdam specialem modum certitudinis, quem non habet ex efficacia & infallibilitate divini decreti, ut in tractatu de scientia Dei fuisè exposuimus.

Dist. 4. art. 5. §. 5.

S. XIV.

Alia D. Thomæ testimonia exponuntur.

O B I I C I T Adversarius sect. 3. difficile D. Thomæ testimonium, desumptum ex hac parte quæst. 9. art. 6. ad 3. ubi exponens qua ratione Deus moveat voluntatem hominis ad agendum, & tamen non sit causa peccati, sic ait: *Deus movet voluntatem hominis, sicut universalis motor, ad universale objectum voluntatis, quod est bonum, & sine hac universali motione homo non potest aliquid velle: sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc vel illud, quod est verè bonum vel apparens bonum; sed tamen interdum specialiter Deus movet aliquos ad aliquid determinatè volendum, quod est bonum, sicut in his quos movet per gratiam, ut infra dicitur.* In quibus verbis (subdit Petrus à S. Ioseph) tria ponderanda sunt: Primum est, quod Deus movet voluntatem hominis; sicut universalis motor, ad bonum universale; quia scilicet ei tribuit naturalem inclinationem ad tale bonum. Secundum, hominem ex proprio rationis iudicio seipsum determinare ad volendum hoc vel illud bonum, sive verum, sive apparens; id est tam ad actum bonum, quàm ad malum, ita ut ad neutrum aliunde determinetur. Tertium, quod etsi voluntas se determinet ad volendum hoc vel illud, interdum tamen propter specialem rei exigentiam, Deus movet aliquos per gratiam ad aliquid determinatè volendum, ut quando Deus hominem excitat ad actum contritionis vel amoris Dei. Hæc autem aperte impugnant prædeterminationem physicam, juxta quam voluntas à Deo inclinatur & determinatur, non tantùm ad bonum in genere, sed etiam ad bona particularia, tam quoad specificacionem, quàm quoad exercitium: neque solum requiritur præmotio aliqua specialiter propter actus bonos ordinis supernaturalis; sed ea etiam generatim necessaria dicitur ex munere primæ causæ, & ob indifferentiam voluntatis ad omnes actus naturales, sive ij boni sint, sive mali.

D

E

Huic celebri D. Thomæ testimonio adjungit Adversarius duo alia desumpta ex libro 2. sententiarum. Primum habetur dist. 25. qu. 1. art. 1. ad 3. ubi S. Doctor sic ait: *Determinatio actionis & finis in potestate liberi arbitrij constituitur, unde remanet sibi dominium sui actus.* Ex quo patet, Deum ita operari cum libero arbitrio, ut ei relinquat facultatem seipsum determinandi.

136.

Y ij

di, & dominium sui actūs: neutrum autem relinqueret, si illud ad agendum prædeterminaret; quomodo enim potest seipsum determinare, si ab alio ad talem speciem & numero actionem prædeterminetur? quomodo etiam potest ipsi relinquere dominium sui actūs, si posita prædeterminatione necesse sit ut homo agat ad quod impellitur, neque possit talem actum suspendere?

137. Aliud testimonium desumit ex dist. 28. ejusdem libri quæst. 1. art. 1. ubi S. Thomas ita scribit: *Non esset homo liberi arbitrij, nisi ad eum determinatio sui operis pertineret, ut ex proprio judicio eligeret hoc aut illud.* Sed qui aliquid eligit ex prædeterminatione physica, non eligit illud ex proprio judicio: nisi dicas physicam prædeterminationem esse proprium judicium operantis: Ergo talis prædeterminatio non est ad mentem S. Doctoris.

Confirmatur: Eligere aliquid ex proprio judicio, est eligere illud cum potestate non eligendi: Sed ille qui ex prædeterminatione eligit aliquid, non habet potestatem illud non eligendi; non enim datur potestas ad impossibile, sed tantum ad id quod fieri potest: Ergo non eligit ex proprio judicio.

138. Ad primum respondeo D. Thomam ibi solum constituere discrimen inter motionem Dei in ordine ad bonum ut sic, & in ordine ad bona particularia; consistens in eo quod ad primum adæquatè applicat & determinat voluntatem, ipsa solum elicitive concurrente; in ordine autem ad bona particularia, voluntas creata non solum elicitive, sed etiam applicative concurrat, applicando & determinando seipsam; non quidem ut primum applicans & determinans, sed ut secundum, & consequenter sub motione, applicatione, & prædeterminatione Dei ut primi moventis, applicantis, & prædeterminantis: ex quo non sequitur quod à Deo non prædeterminetur ad volitionem bonorum particularium, sed potius oppositum, ut infra patebit.

Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet, quia D. Thomas loco citato seipsum remittit ad tractatum de gratia, ad quæstionem scilicet III. ut notatur in margine: ibi autem art. 2. explicans quid sit gratia operans, & cooperans, sic ait: *In illo effectu in quo mens nostra est mota & non movens, solus autem Deus movens, operatio Deo tribuitur, & secundum hoc dicitur gratia operans: in illo autem effectu in quo mens nostra & movet & movetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam anime, & secundum hoc dicitur gratia cooperans.* Quibus verbis aperte docet, Deum in prima volitione finis ita movere & applicare voluntatem, ut ipsa ad talem actum elicitive tantum, non verò applicative concurrat; unde in tali actu non potest peccare, alioquin peccatum Deo tribueretur, ut disputatione præcedenti ostendimus: in volitione autem bonorum particularium voluntas non applicatur adæquatè à Deo, sed ita ab eo movetur, applicatur, & determinatur, ut in suo ordine, & tanquam secundum liberum, seipsam moveat, applicet, & determinet; & ideo in tali actu potest peccare, & à regulis morum deficere. Unde Divus Thomas per hanc responsonem & doctrinam rectè solvit istud argumentum, quod sibi objecerat, nempe: *Deus non est causa nisi bonorum: si autem à solo Deo voluntas moveretur, nunquam moveretur ad malum:* nam licet voluntas à solo Deo ut primà causà & generali motore, non fo-

lùm ad volitionem boni in communi, sed etiam ad volitionem bonorum particularium moveatur & applicetur: quia tamen in suo ordine, & ut secundum liberum, seipsam moveat, applicet, & determinat ad volendum hoc vel illud particulare bonum, verum, vel apparens, potest peccare, & à rectitudine divinæ motionis se subtrahere: sicut quia scriba ita movet & applicat manum pueri ad scribendum, ut tamen iste seipsum moveat & applicet, in ejus scriptione potest reperiri deformitas, ac defectus; qui non in ipsum magistrum applicantem, sed in ipsum puerum scribentem reduci debet.

Sed instat Adversarius: D. Thomas loco citato ait: *Interdum Deus specialiter movet aliquos ad aliquid determinatè volendum quod est bonum. sicut in his quos movet per gratiam:* At hoc esset falsum, si Deus non tantum ad bonum in communi, sed etiam ad omnia bona particularia voluntatem determinaret: Ergo juxta D. Thomam, Deus non prædeterminat voluntatem ad volitionem omnium bonorum particularium.

Respondeo D. Thomam illis verbis solum significare voluisse, præter motionem generalem, quâ Deus movet & applicat voluntatem, & omnes alias causas secundas, sive naturales, sive liberas, & quæ ad universalem Dei providentiam, causalitatemque pertinet; dari aliam specialem in ordine gratiæ, quæ solum ad actus supernaturales se extendit, & ad Deum ut specialem motorem & proviforem atinet, ut docet quæst. 109. art. 1. qui citatur in margine.

Ad secundum fusè respondimus in tractatu de voluntate Dei. Nunc breviter dico, quod licet Deus ut primum movens, & primum liberum, præmoveat & prædeterminet voluntatem ad operandum, hoc tamen non impedit quominus voluntas in suo ordine, & ut secundum movens ac secundum liberum, seipsam moveat & determinet: *Moveri enim ex se, non repugnat ei quod movetur ab alio,* inquit S. Thomas 1. p. qu. 109. art. 4. ad 2. Unde sicut videmus quod generatio plantæ procedit à Sole, ut primo generante & alterante, à terra verò ut à secundo generante, & dependente ab influxu corporum celestium; ita arius liberi arbitrij determinatio à Deo ut primo movente & applicante, & à voluntate creata, ut secundo libero & movente, producitur. Similiter etiam supremum dominium, quod Deus in ratione primæ causæ habet in nostros actus liberos, non impedit quod voluntas in eos habeat dominium inferius, & Deo subordinatum: quemadmodum, ut supra dicebamus, supremum Regis dominium non tollit dominium utile & inferius, quod Vassallus habet in fundum. Et ideo rectè dicit D. Thomas, quod *determinatio actionis in potestate liberi arbitrij constituitur, & quod illi remanet dominium sui actūs;* subdit tamen: *licet non ita sicut primo agenti.* Quibus verbis (quæ ex industria omisit Petrus à S. Joseph) aperte declarat, determinationem nostræ voluntatis, non ita esse in ipsius voluntatis potestate, quod non etiam descendat à suprema Dei potestate, illam causante: quia dominium quod habet voluntas in suos actus, non est supremum, sicut illud quod competit primo agenti. Unde idem S. Doctor qu. 3. de potentia art. 7. ad 3. ait: *Voluntas dicitur habere dominium sui actūs, non per exclusionem causæ primæ; sed quia causæ primæ non ita agit in voluntatem, ut eam de necessitate ad unum*

determinet, sicut determinat naturam; & ideo A
determinatio actus relinquatur in potestate ratio-
nis & voluntatis.

Quo etiam loco aperte docet, dominium quod
voluntas habet in suos actus liberos, non om-
nem excludere prædeterminationem, sed eam
tantum quæ est per modum naturæ, & quæ tol-
lit indifferentiam iudicij, & potentiam ad oppo-
situm: alioquin non debuisset addere illa verba,
ut eam de necessitate ad unum determinet, sed
simpliciter asserere, quod Deus voluntatem non
determinat ad unum; fuisset enim planior &
clarior sensus, ut patet: sed de hoc infra redibit
sermo.

Addo quod S. Doctor 1. p. quæst. 19. art. 3.
ad 5. hoc statuit discrimen inter primum & se-
cundum liberum, & inter voluntatem divinam
& creatam, quod voluntas creata, cum ex se sit
contingens, oportet quod determinetur ab aliquo
exteriori ad effectum: Sed voluntas divina de-
terminat seipsam ad volitum, ad quod habet ha-
bitudinem non necessariam. Ex quo patet falsum
esse, & menti S. Doctoris planè repugnans, quod
sæpè in prædicto opusculo repetit & inculcat
Adversarius, nempe libertatem divinam & crea-
tam in eo convenire, quod sicut Deus, præcisè
ut liber est, ab alio quam à se non determinatur
ad agendum; ita creatura, quæ libera est, ita
se determinat ad agendum, ut ad hoc, salvâ
ipsius libertate, ab alio determinari non possit.

142. Instat Adversarius, & ait de ratione domini
esse, ut homo possit eligere hoc vel illud: Qui
autem est prædeterminatus, non est indifferens
ut eligat hoc vel illud: Ergo non habet domi-
nium suorum actuum. Simili discursu utitur
Suarez lib. 3. de auxili. cap. 42. num. 8. ubi ait ex
nostra sententia sequi, nunquam voluntatem
operari ut indifferentem ad plura: Nam idem
est indifferens esse, quod esse indeterminatum:
Sed voluntas nunquam operatur ut indetermi-
nata, quia semper indiget prædeterminatione,
ut nos dicimus: Ergo nunquam operatur ut in-
differens.

143. Sed isti Authores hallucinantur, eò quod non
distinguant duplicem voluntatis indifferentiam:
Alia dicitur potentialis seu suspensiva; quia
dicit carentiam seu suspensionem omnis actus:
Altera vocatur actualis & positiva, quæ volun-
tas ita actu eligit & se determinat, ut retineat
potentiam ad oppositum. Licet ergo qui est præ-
determinatus ad operandum, non sit indifferens
indifferentiæ potentiali & suspensivæ; quia præ-
determinatio, quæ est quædam divinæ actuali-
tatis participatio, tollit suspensionem volunta-
tis, & aufert ab ea (ut ita dicam) rubiginem
potentialitatis; subindeque ipsam actualitatem & per-
ficit, aliquem defectum & imperfectionem ab
ea tollendo, & ipsam reducendo de actu primo
ad secundum: semper tamen sub tali motione
prædeterminante, servat indifferentiam actuali-
em & positivam; quia ita elicit actum ad quem
prædeterminatur, ut retineat (etiam prout stat
sub illa motione) potentiam ad oppositum, ut
antea exposuimus: unde licet tunc non habeat
dominium potentiale in actum quem elicit, ha-
bet tamen in ipsum dominium actuale, quod est
multò perfectius; adeoque prout stat sub divi-
na præmotione, est perfectiori modo libera, &
domina sui actus, quam esset antea.

144. Ex quo patet responsio ad duo argumenta pro-
posita. Ad primum enim distinguo Majorem:

A De ratione domini est ut homo possit eligere
hoc vel illud: de ratione domini potentialis,
concedo Majorem; de ratione domini actualis,
nego Majorem, sufficit enim ad tale dominium,
ut ita homo eligat unum, ut possit eligere alte-
rum. Ad secundum similiter distinguo Majorem:
Idem est indifferens esse, ac esse indetermina-
tum, indifferentiæ potentiali & suspensivæ, con-
cedo Majorem: indifferentiæ actuali & positivæ,
nego Majorem: hæc enim ultima indifferentia
importat actuale exercitium, seu determinatio-
nem voluntatis ad unum actum, cum potentia
ad negationem vel suspensionem ejus, vel ad
eliciendum actum oppositum.

B Ad tertium testimonium desumptum ex distin-
ctione 28. libri primi sententiarum, nego cum,
qui eligit ex prædeterminatione, non eligere
ex proprio iudicio: licet enim prædeterminatio
non sit proprium iudicium operantis, ipsum
tamen causat & efficit; quia eodem instanti quo
movet & determinat voluntatem ad eligendum
aliquid opus, applicat intellectum ad iudicium
practicum, quo iudicat tale opus esse hic &
nunc liberè eligendum: unde voluntas, quæ est
appetitus rationalis, ita ipsum eligit, ut tamen
ferret potestatem ipsum non eligendi; non in
sensu composito, sed diviso, sicut antea expo-
suimus. Per quod patet responsio ad confirma-
tionem.

C Præter hæc testimonia, adducit Adversarius
eadem sect. 3. num. 3. alia quibus S. Doctor do-
cet voluntatem ita se determinare ad actum, ut
ab alio agente extrinseco non determinetur, ait
enim in 2. dist. 39. qu. 1. art. 1. Ipsa potentia volun-
tatis, quantum in se est, indifferens est ad plura:
sed quod determinat exeat in hunc actum, vel
in illum, non est ab alio determinatè, sed ab ipsa
voluntate. Et qu. 3. de malo art. 3. ad 5. Voluntas
cum sit ad utrumlibet, per aliquid determinatur
ad unum, scilicet per consilium rationis, nec oportet
hoc esse per aliquod agens extrinsecum.

D His testimoniis duplex potest adhiberi respon-
sio. Prima est, quod D. Thomas in his locis lo-
quitur de determinatione voluntatis ad malum
morale, quæ non est ab alio, sed à sola volun-
tate, ut prima causa deficiente, & difformiter
ad regulas morum operante. Quod autem hæc
interpretatio sit legitima, patet tum ex titulo il-
lius articuli primò citati, in quo S. Doctor quæ-
rit, *utrum in voluntate possit esse peccatum?* tum
etiam ex argumento quod sibi objicit qu. citatà
de malo, quod est huiusmodi: *Omne quod se
habet ad utrumlibet, indiget aliquo determinan-
te, ad hoc ut exeat in actum: Sed liberum arbi-
trium hominis ad utrumlibet se habet: Ergo ad
hoc ut exeat in actum peccati, indiget quod ab
aliquo determinetur ad malum.* Unde quando
Sanctus Thomas ibidem respondet, voluntatem
à seipsa, & non ab aliquo agente extrinseco
determinari, manifestum est, ipsum loqui de de-
terminatione voluntatis ad peccatum & malum
morale.

E Secunda solutio est, quod quando D. Thomas
dicit voluntatem ab aliquo agente extrinseco
non determinari, intendit solum voluntatem
creatam à nulla causa ejusdem ordinis, seu à
nullo agente creato determinari, non tamen ex-
cludit agens increatum, quod cum sit causa ip-
sius voluntatis, inter agentia extrinseca proprie
non computatur, ut docet idem S. Doctor locis
s. 2. relatis. Item D. Bonaventura in 2. dist. 25.

qu. 5. ponit distinctionem inter hæc tria, voluntatem induci, immutari, & cogi, & dicit quod voluntas induci potest ab agente creato, mutari verò ab alio non potest, nisi ab agente creato, cogi verò ab aliquo non potest.

S. XV.

Alia argumenta solvuntur.

149. **O**BIICIT insuper Adversarius disp. 1. sect. 4. Ex D. Thoma 1. p. qu. 82. art. 2. ad 2. Movens ex necessitate causat motum, quando mobile omnino illi subditur: At nihil frequentius affecerat Thomista, quam motionem physicè prædeterminantem, perfectissimè sibi subijcere voluntatem, scilicet ut ne quoad usum quidem voluntas sibi motionem illam subijciat: Ergo motio prædeterminans de necessitate causat motum seu actum voluntatis.

150. Confirmatur primò: Idem S. Doctor ibidem qu. 83. art. 1. ad 5. docet quod dispositiones quæ sunt in voluntate non tollunt libertatem, quia subjacent iudicio rationis: Sed motio prædeterminans non subjacet iudicio rationis, nec est in potestate voluntatis eam habere, vel habitam repellere: Ergo tollit libertatem.

151. Confirmatur secundò: D. Thomas qu. 22. de verit. art. 6. in corp. ait: *Ex hoc aliquid dicitur necessarium, quod est immutabiliter determinatum ad unum*: & qu. 6. de malo art. unico docet non esse liberum, quod voluntas vitare non potest: At ratione prædeterminationis voluntas immutabiliter determinatur ad unum, actusque redditur ab ipsa inevitabilis: Ergo per illam voluntas necessitatur.

152. Confirmatur tertio: Idem S. Doctor ibidem ita necessitatem à voluntate excludit, ut velit voluntatem, etsi à Deo motam, adhuc manere indifferentem, & indeterminatam ad agendum vel non agendum, ait enim: *Cùm Deus omnia moveat secundum conditionem mobilium, ut levia sursum, & gratia deorsum, etiam voluntatem movet secundum ejus conditionem, non ut ex necessitate, sed ut indeterminatè se habentem ad multa*. Consequenter ergo rejicit eam sententiam, quæ docet voluntatem per motionem divinam determinari ad unam partem.

153. Ad objectionem respondeo, movens ex necessitate causare motum, quando ita sibi subijcit mobile, ut in eo non relinquat potentiam ad oppositum, secus verò si relinquat in mobili possibilitatem ad oppositum, eamque foveat & conservet: motio autem prædeterminans, juxta Thomistas, sic movet voluntatem ad unum, quòd relinquat possibilitatem ad oppositum; & ita licet in infinitum excedat capacitatem voluntatis, & illam quantum ad applicationem & usum efficaciter sibi subijciat, eam tamen ex necessitate non movet, sed per modum liberi, ut docet D. Thomas locis supra citatis, præsertim 1. p. qu. 83. art. 1. ad 3.

Addo quod, licet motio divina ex parte causæ in infinitum excedat capacitatem voluntatis, quia est effluxus à prima causa, & quædam divinæ omnipotentiae participatio, ex parte tamen actus & objecti ad quod terminatur, non adæquat totam voluntatis capacitatem, quia illam non movet & applicat ad universale bonum, quod est adæquatum illius objectum, sed solum ad quædam bona particularia, quæ sunt ejus objecta inadæquata & partialia: unde licet

entitativè non subdatur libero arbitrio, terminativè tamen ei subijcitur; nam actus, & objectum ad quod terminatur, voluntati omnino subduntur; quia, ut dixi, voluntas, prout subest divinæ motioni, retinet potentiam ad non eliciendum, vel suspendendum actum, ad quem movetur, & ad non eligendum seu respiciendum objectum quod profecquitur.

Ad primam confirmationem respondeo, optime dicere S. Thomam, quod qualitates, quæ subjacent iudicio rationis & voluntati, non auferunt libertatem: inde tamen non licet inferre, qualitates omnes quæ antecedunt voluntatem, & iudicio rationis non subjacent, tollere libertatem; maxime si proveniant à prima causa & radice libertatis, & ad hoc dentur, ut voluntas se liberè determinet, suamque libertatem exerceat, & de actu primo ad secundum reducat; ut variis exemplis declaravimus in tractatu de prædestinatione, exponendo concordiam libertatis cum divina providentia & prædestinatione. Unde cum motio prædeterminans sit quidam effluxus à primo libero, & à prima totius libertatis & contingentia radice (infinita scilicet divinæ voluntatis efficacia) procedat; ac liberam nostræ voluntatis determinationem, per modum causæ seu principij actualis, prioritate naturæ antecedit; licet iudicio rationis & voluntatis non subjaceat, ejus tamen libertatem non tollit, aut lædit, sed fovet, conservat, & perficit: imò repugnat, eâ sublata, dari usum & exercitium actuale libertatis, ut ibidem demonstravimus. Unde

Ad secundam confirmationem dicatur, Divum Thomam solum velle, illud esse necessarium, quod est immutabiliter determinatum ad unum per modum naturæ; id est sine indifferentia objectiva iudicij, & possibilitate ad oppositum; quò pacto voluntas hæc in via determinatur ad bonum in communi, & in patria ad bonitatem divinam clarè visam; non verò si illud determinetur immutabiliter ad unum per modum liberi, seu cum indifferentia objectiva iudicij, & possibilitate ad oppositum, sicut voluntas ad suos actus liberos per divinam motionem immutabiliter determinatur. Quare idem S. Doctor qu. 6. de malo art. unico ad 3. sic ait: *Animalia bruta moventur per instinctum superioris agentis ad aliquid determinatum, secundum modum forme particularis, cujus conceptionem sequitur appetitus sensitivus: sed Deus movet quidem immutabiliter voluntatem, propter efficaciam virtutis moventis, quæ deficere non potest; sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libertas*. Unde quando ibidem in corpore articuli docet non esse liberum quod voluntas vitare non potest, hoc intelligendum est de eo, quod voluntas vitare non potest, nec in sensu composito, nec in sensu diviso; non autem negat esse liberum, quod etsi voluntas non possit vitare in sensu composito, & potentia consequenti, potest tamen vitare in sensu diviso, & potentia antecedenti. Nam ut ipse ait in 1. ad Annibaldum supra citato: *Quamvis contrarium ejus quod est volitum à Deo, non possit stare cum voluntate divina, possibilitas tamen ad contrarium potest stare cum ea, propter contingentiam causæ mediæ: & hoc sufficit ad hoc ut effectus sit contingens, & non necessarius. Quam doctrinam & subtilem distinctionem non valens*